

TÜRKİYE'DE YÖNETİM BİLİŞİM SİSTEMLERİ DİSİPLİNİNE GENEL BAKIŞ*

OVERVIEW OF THE MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS DISCIPLINE IN TURKEY

Araştırma Makalesi
Research Paper

Ömer Çağrı YAVUZ**
Kübra TAŞ ÇAĞLAR***
Berat ÇAĞLAR****

Öz:

Yönetim Bilişim Sistemleri (YBS) Türkiye'de ilk olarak 1995 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nde kurulmuş olup günümüzde 78 üniversitede en az lisans düzeyinde eğitim verilmektedir. Günümüzde YBS disiplini, gelişimini iş ve bilişim dünyasında sağlam bir zemine oturacak şekilde tamamlayarak önemli ve gerekli bir disiplin olarak yerini almıştır. Ancak YBS disiplininin önemi gerek iş dünyasında gerek kamuoyunda gerekse de akademik dünyada henüz yeteri kadar anlaşılmamıştır. Bu doğrultuda YBS disiplininin Türkiye'deki mevcut durumunun incelenerek genel bir bakış sağlamak amacıyla Türkiye'de YBS bölümünde eğitim gören öğrenci görüşleri, iş ilanları, lisansüstü tezler, YBS'de görev yapan öğretim üyelerinin öğrenim bilgileri, anabilim dalları incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonrasında farklı alanlarda çeşitli iş imkânları bulunan öğrencilerin kariyer planlamalarında daha fazla desteklenmesi gerektiği, özellikle seçmeli ders içeriklerinin piyasa ihtiyaçlarına uygun olması gerektiği, pratik eğitime daha fazla odaklanılması gerektiği ve ilgili bölümlerde YBS temelli akademik personel bulundurulmasının önemine vurgu yapılarak çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yönetim Bilişim Sistemleri, Yönetim, Bilişim, Sistem.

Abstract:

Management Information Systems (MIS) was first established in Turkey in 1995 at Bogazici University, and today, at least undergraduate-level education is provided in 78 universities. Today, "Management Information Systems" has taken its place as an important and necessary discipline by completing its development in a way that will sit on solid ground in the business and informatics world. However, the importance of MIS discipline has not been sufficiently understood in the business world, public opinion and academic world. In this direction, to provide an overview by examining the current situation of MIS discipline in Turkey, the opinions of students studying in the Department of Management Information Systems in Turkey, job postings, graduate theses, educational information of faculty members working in MIS, and departments of MIS were evaluated. After the evaluations, various suggestions were presented by emphasizing that students with various job opportunities in different fields should be supported more in their career planning, especially the content of elective courses should be suitable for market needs, more focus should be given to practical education. In addition, the importance of having MIS-based academic staff in the relevant departments has been mentioned.

Keywords: Management Information Systems, Management, Information, System.

* Makale Geliş Tarihi: 30.10.2022

Makale Kabul Tarihi: 07.03.2023

** Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, omercagriyavuz@trabzon.edu.tr, orcid.org/0000-0002-6655-3754.

*** Doktora Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim Bilişim Sistemleri Anabilim Dalı, kubratas01@gmail.com, orcid.org/0000-0003-1090-1198.

**** Bilim Uzmanı, Bağımsız Araştırmacı, caglarberat@gmail.com, orcid.org/0000-0003-2945-5677.

GİRİŞ

1958 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde bugüne kadar yaşanmış en büyük Gayrisafı Yurt İçi Hasıla (GSYH) kaybı olarak bilinen ve dönemin ABD başkanı Dwight D. Eisenhower ismiyle anılan Eisenhower Durgunluğu, yeni bir başlangıcın habercisi olmuştur. Yılın sonuna doğru ABD'li şirketler bu durgunluklar sıyrılarak dünya ticaretinde önemli bir konuma sahip olmuştur. Şirketler bu ani büyümenin üstesinden gelebilmek için orta düzey yöneticileri organizasyon yapısının içerisinden konumlandırmaya başlamışlardır. Bununla beraber üst, orta ve alt yönetim kademelerin üretim, finans, muhasebe, insan kaynakları, satış ve pazarlama süreçlerinde etkinliklerini artırmak için bilgi sistemleri kullanılmaya başlanmıştır. Tüm bu gelişmeler içerisinde 20 yıla aşkın süredir yaygın olarak kullanılan YBS kavramı Whisler ve Leavitt (1958) 30 yıl sonra kurumsal hayatın nasıl olacağına tahmin ettikleri "Management in the 1980's" adlı çalışmalarında ortaya çıkmıştır (Whisler ve Leavitt, 1958).

1980'den itibaren bilişim sistemlerinin organizasyonel faaliyetlerdeki kullanımı hızla artış göstermeye başlamıştır. Ancak bu dönemlerde bütünsel kurumsal çözümler yerine işletmelerin belli alanlardaki iş süreçlerine yönelik kısıtlı yazılımların kullanıldığı bilinmektedir. Dolayısıyla karmaşık bir bilişim teknolojisi altyapısından söz edilemeyeceği için Yönetim Bilişim Sistemleri (YBS) disiplinine olan ihtiyacın henüz hâsıl olmadığı söylenebilir. Oysa 90'larda itibaren hem bilişim sistemlerinin işletmelerin daha geniş ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde gelişmesi, hem de işletme yöneticilerinin bilişim sistemlerini kullanma yönündeki bilinç ve taleplerinin artmasıyla, işletmelere yönelik bilişim uygulamaları hızla şekil değiştirmeye ve işletmenin tüm ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlanmaya başlanmıştır. Henüz yaygın bir internet ağından söz edilmese de yerel ve geniş alan ağları vasıtasıyla da işletmelerdeki bilişim cihazları birbirleriyle iletişim kurma becerisi kazanmıştır. Bu durumda başta Kurumsal Kaynak Planlama Sistemleri (ERP) olmak üzere pek çok alanda bütünsel çözümler sunan bilişim sistemleri hızla yaygınlaşmıştır. Ancak bu noktada da geliştirilen sistemlerin işletmelerin kurumsal kültürüne adaptasyonu, çalışanların bu sistemleri kullanabilecek bilişsel yeteneklere sahip olmamaları, yeni sistemleri kullanma yönündeki isteksizlik ve dirençleri sorun olmaya başlamıştır. YBS disiplini tam da bu dönemde, bu karmaşık sistemleri geliştirmek için birbirine ihtiyaç duyan, ancak aynı dili konuşamayan yönetim uzmanlarıyla bilgisayar programcı/mühendisleri arasında tercümanlık görevi yapmak ve her iki disipline de hâkim olarak doğabilecek sorunlara hem bilişim hem de yönetim perspektifinden bakabilecek uzmanlar yetiştirmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Ancak ilerleyen dönemlerde bilişim teknolojilerinin hızla yaygınlaşarak günlük hayatta yerini almasıyla, özellikle çalışanların bilişim sistemlerini aracılığı ile iş yapma konusundaki direnç azalmıştır. Bu dönemde YBS uzmanlarının tercüman rolünün etkisinin azalmaya başladığı söylenebilir. Bu durum neticesinde YBS disiplini artık işletmelerde hızla artan verinin, işletmenin amaçlarına hizmet edilecek stratejik bilgiye dönüştürülmesinde rol almaya başlamıştır. Diğer yandan yazılım projelerinin geliştirilmesinde de klasik proje geliştirme yöntemlerinin yetersiz olduğu ortaya çıkınca, özelliklere işletmelere yönelik yazılım projelerinin yönetiminde de, hem bilişim teknolojilerine hem yönetim alanına hâkim olan YBS uzmanları tercih edilmeye başlanmıştır.

YBS disiplininin ilgilendiği diğer bir alan da yazılım sistemlerinin organizasyona kurulumu ve adaptasyonu sürecidir. Yukarıda da belirtildiği gibi, çalışanların bilişim sistemlerine aşına olmadığı dönemlerde bu sistemleri işletmelerde hayata geçirmede bilgi eksikliği ve dirençten kaynaklanan ciddi sorunlar yaşandığı bilinmektedir. Günümüzde bu durumun söz konusu olmadığı söylenebilir. Ancak gelişen teknoloji ile ortaya çıkan yeni sistemlerin mevcut bilişim altyapısına adaptasyonu veya gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda bilişim altyapısının tamamen yenilenmesinde, çalışanların yeni sisteme uyum sağlaması yine de önemli bir sorun olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak işletmelerin, iş süreçlerini çağın gerektirdiği dijital dönüşüme uyarlamasında Yönetim Bilişim Sistemi uzmanları önemli role sahiptir.

1965 yılında popülaritesi artan, 1960’ların sonuna doğru akademik alanda boy göstermeye başlayan YBS, temelde bir organizasyondaki ham verinin enformasyona dönüştürülmesi süreciyle ilgilenen ve bu enformasyonu karar süreçlerinde kullanmaya yönelik çalışmalar yapan, disiplinler arası niteliğe sahip akademik alandır. Bu bağlamda sadece işletmelerde değil herhangi bir organizasyondaki ham verinin işlenmesi süreciyle ilgilenir. Ayrıca bu süreçte elde edilen malumatlar doğrultusunda karar süreçlerine katkı sağlar.

YBS Bölümü Türkiye’de ilk olarak 1995 yılında Boğaziçi üniversitesinde kurulmuş olup günümüzde yaklaşık 80 üniversitede en az lisans düzeyinde eğitim verilmektedir. Günümüzde YBS gelişimini, iş ve bilişim dünyasında sağlam bir zemine oturacak şekilde tamamlamış önemli ve gerekli bir disiplin olarak yerini almıştır. Ancak YBS disiplininin önemi gerek iş dünyasında gerek kamuoyunda gerekse de akademik dünyada henüz yeteri kadar anlaşılmamıştır. Bu çalışmada Türkiye’de YBS’nin mevcut durumu öğrenci görüşleri, iş ilanları, lisansüstü tezler, YBS’de görev yapan öğretim üyelerinin öğrenim bilgileri, ana-bilim dalları bağlamında incelenmiştir.

1. YAPILAN ÇALIŞMALAR

Çalışmanın bu kısmında yapılan literatür taraması sonucunda elde edilen ve YBS disiplinin ele alındığı çeşitli çalışmalar incelenmiştir. İncelenen çalışmalar aşağıda özetlenerek anlatılmıştır.

İlk olarak Yarıkaş (2015) çalışmasında YBS alanında yürütülen tezlerin yıl, konu ve araştırma yöntemine dayalı değerlendirilmesini ve mevcut disiplinin gelişimini incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca tezlerde en çok kullanılan disiplinlerin belirlenmesi ve lisansüstü derslerin uyum derecelerinin hesaplanması amaçlanmıştır. Araştırmada kullanılan içerik analizi yöntemiyle, tezler 10 soruluk soru setiyle değerlendirilmiştir. Nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı çalışmaların ağırlıklı olduğu belirtilerek disiplinlerarası yaklaşımların benimsendiği vurgulanmaktadır. Çalışma sonucunda YBS disiplininin 2000’li yılların başına göre belirgin bir gelişim gösterdiği belirtilmektedir. Ek olarak incelenen çalışmalarda yönetim bilimi, bilgisayar ve istatistik disiplinlerin tezlerle ilişkili olduğu gözlemlenmiştir.

Bir başka çalışmada Türkiye’de YBS eğitimi veren kurumların eğitimlerinin ve ders programlarının incelendiği ampirik bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışma kapsamında ku-

rumların eğitim stratejileri, yapıları ve hedefleri ele alınmıştır. Çalışmada 19 farklı üniversitenin ders programları incelenerek dersler teknik, analitik, iletişimsel ve yönetsel olarak dört farklı gruba ayrılmıştır. Yapılan incelemelerde ele alınan ders programlarında teknik ve analitik ders gruplarının iletişimsel ve yönetsel ders gruplarına göre ağırlık gösterdiği belirlenmiştir. Çalışma sonucunda beklentilerin karşılanması amacıyla ders grupları arasında denge sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır (Uğur, Okursoy ve Turan, 2014).

Farklı bir çalışmada YBS disiplininin kamu yönetimi başta olmak üzere diğer disiplinlerle ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda YBS alanında oluşturulan bilimsel ortam, akademik birikimler ışığında teknolojik gelişmeler ve felsefi çerçeve kamusal alana bağlı olarak ele alınmaktadır. Araştırma yapılırken nitel yöntemlerden paradigmatik yaklaşım metodoloji yararlanılmıştır. Ek olarak YBS alanındaki sorunlar ve paradigmlar ele alınmıştır. Çalışma sonucunda YBS disiplininin inceleme nesnesi, paradigma sorunu ve toplumsal bilimlerle olan ilişkilere dair sorulara cevap arandığı vurgulanarak YBS disiplininde paradigma sorunu olduğu ortaya koyulmaktadır. Ayrıca YBS disiplininin kamu yönetimi disiplininin farklı alanlara kaydırabileceği belirtilmiştir (Efe, 2020).

Özköse ve Arı (2020) çalışmalarında Bartın Üniversitesi YBS Anabilim Dalı lisansüstü eğitim bünyesinde verilen derslerin Endüstri 4.0 ile ilişkisini iki aşamalı şekilde incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın ilk aşamasında Endüstri 4.0'a dair 9 bileşen dersler içerisinde aratılmış olup ikinci aşamada ders içeriklerinde aratılmıştır. Ele alınan dersler içerisinde Endüstri 4.0 bileşenleriyle kesişen dersler sunulmuştur. Çalışma sonucunda programa eklenmesi gereken dersler vurgulanarak bunlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Vural, Turan (2019) çalışmalarında YBS mezunu 272 mezuna anket uygulayarak YBS mezunlarında aranan yetkinliklerin belirlenmesini ve ders programlarının mevcut sektörle bağdaştırılarak uyumluluğun sağlanmasını amaçlamışlardır. Araştırmada kullanılan beşli likert tip ölçek ile yetkinlikler dört farklı grupta değerlendirilmiştir. Bu gruplar sosyal yetkinlik, yönetsel yetkinlik, temel teknik yetkinlik ve temel yetkinlik olacak şekilde belirlenmiştir. Yapılan değerlendirmede katılımcıların sosyal yetkinlik düzeylerinin diğer yetkinliklere göre ağırlık gösterdiği belirtilmiştir. Çalışma sonucunda sektörde sosyal yetkinliklerin önemi vurgulanarak çeşitli öneriler sunulmuştur.

Elçi (2016) çalışmasında YBS öğrencilerinin beceri ve yetkinlik algılarını araştırmayı amaçlamıştır. Sosyal medya üzerinde YBS gruplara üye olan öğrenciler çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Katılımcılara "University Management Information Systems Student Survey" çalışmasından uyarlanan ve 6 sorudan oluşan ölçek tercüme edilerek uygulanmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin algıladıkları beceri ve yetkinlikler önem derecelerine göre sıralanarak sunulmuştur.

Kefkir (2019), çalışmasında YBS disiplininin bibliyometrik analizini yaparak disiplinin akademik gelişimini ve ilişkisel bağlantıları ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu bağlamda dört dergide yayınlanan makaleler ele alınmıştır. Yapılan incelemelerde Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde YBS disiplininde çalışma alanları arasındaki farklılık değerlendiril-

miştir. Ayrıca ele alınan konuların çeşitliliği, atıf yapılan dergi ve araştırmacılar, yayın güncelliği gibi hususlar ele alınmıştır. Çalışma sonucunda iki farklı akademik kültür arasında belirgin bir fark olduğu vurgulanarak atıf yapılan makalelerin değişiklik gösterdiği belirtilmiştir. Ayrıca alanda YBS kültürü oluşturma çabası olduğu belirtilerek disiplinin kimlik oluşturma sürecinde olduğu vurgulanmaktadır.

Aktaş ve diğerleri (2022), çalışmalarında YBS mezunlarına yönelik iş ilanları doğrultusunda işverenlerin YBS algısını ve beklentileri ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışmada ele alınan iş ilanları çeşitli platformlardan web kazıma yöntemi ile toplanmıştır. Toplanan verilere içerik analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular ABD’de yer alan iş ilanları ile karşılaştırılarak sunulmuştur. İlgili çalışmanın YBS ile birlikte ele alınan bölümler, müfredat içerikleri, Çift Anadal ve Yandal programlarının planlanması, bölümler arası derslerin planlanmasında katkı sağlayacağı vurgulanmıştır (Aktaş vd., 2022).

Çallı ve diğerler (2021) çalışmalarında YBS anabilim dalında tamamlanan 574 lisansüstü tezi Gizli Dirichlet Ayrımı algoritmasıyla analiz etmeyi amaçlamışlardır. Çalışma kapsamında ele alınan veriler 2002-2020 arasındaki çalışmaları kapsamaktadır. Yapılan analiz sonucunda incelenen tezler 11 farklı konu başlığı altında kümelenemiştir. Son olarak uygulama sonucunda elde edilen tahminlerin benzer çalışmalarla benzerlikleri ve farklılıkları tartışılarak benzer çalışmalarda araştırmacılara yol göstermenin amaçlandığı vurgulanmıştır (Çallı vd., 2021).

Damar ve Bölen (2021) çalışmalarında YBS disiplininin Türkiye’deki araştırmacı dokusunun incelenmesini amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda YBS bilim dalında görev yapan 401 araştırmacı incelenmiştir. Bu araştırmacılara ilişkin veriler YÖKAKADEMİK sisteminden elde edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda araştırmacıların uzmanlık alanlarıyla birlikte görev yapılan birimler ortaya konulmuştur. Çalışma sonucunda mevcut durum genel olarak ele alınarak YBS disiplininin gelişmesinde oluşan anomalilerden bahsedilmiştir (Damar ve Bölen, 2021).

Henkoğlu ve diğerleri (2019), YBS anabilim dalında tamamlanan lisansüstü tezlerin atıf analiziyle birlikte atıfların bibliyometrik özelliklerini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma kapsamında 2006-2018 yılları arasında 4’ü doktora, diğerleri yüksek lisans tezi olmak üzere 177 tez incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda çalışmaların ortalama sayfa uzunluğu, en çok atıf yapılan dergiler ve en çok atıf yapılan yazarlar ortaya konulmuştur (Henkoğlu vd., 2019).

2. YÖNTEM

Bu araştırma Türkiye’de YBS disiplini kapsamında verilen eğitime ve yapılan çalışmalara genel bir bakış kazandırmayı amaçlamaktadır. Çalışmada yazılı kaynakların analizinde kullanılan doküman inceleme yöntemi ve görüşme formu olmak üzere iki farklı veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Lisansüstü tezleri, üniversitelere ait müfredatlar, iş ilanları ve YBS alt bilim dalları çalışma verileri olarak seçilmiştir. Veri türü seçiminde farklı alanlarda yer alan 5 uzmanın görüşüne başvurulmuştur.

Araştırma kapsamında veri kaynaklarından biri olan lisansüstü tezler, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan YBS anabilim dalı çatısı altında tamamlanmış lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Çalışmaya dâhil edilen tezler “detaylı tarama” sekmesinde yer alan “Anabilim Dalı” listesinde Yönetim Bilişim Sistemleri seçeneği seçilerek ve “Tez Türü” kısmına da ayrı ayrı Doktora ve Yüksek Lisans seçeneklerini seçilerek tespit edilmiştir. Tarama sonucunda 2019-2020 yılına ait 187 yüksek lisans tezinden rastgele 82’si, 2016-2020 yılları arasında listelenen 35 doktora tezinden ise 34’ü çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışma verisi olarak belirlenen tezler; yıl, tür (Yüksek Lisans/Doktora), konu ve yöntem çerçevesinde incelenmiştir. Verilerin düzenlenmesi ve temizlenmesi amacıyla veriler Microsoft Excel 2016 programına aktarılmıştır. Sonrasında formüller ile frekans sayıları elde edilmiştir. Değerlere ilişkin veriler aşağıdaki Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Çalışmaya Dahil Edilen Tez Çalışmalarının Yıllara Göre Dağılımı

	2016	2017	2018	2019	2020
Doktora	1	11	9	9	4
Yüksek Lisans				49	33

Araştırma kapsamına lisansüstü ders müfredatları ve iş ilanları dâhil edilmiştir. Ders müfredatları kapsamında YBS lisansüstü eğitimi veren 9 üniversite listelenmiş ve ilgili üniversitelerin web siteleri derinlemesine incelenmiştir. Lisansüstü ders programına ulaşılan Atatürk Üniversitesi, Kadir Has Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Ufuk Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi olmak üzere toplamda 6 üniversitenin lisansüstü eğitim programları Microsoft Excel 2016 programına aktarılmıştır. İş ilanları verisi ise kariyer.net internet sitesinde YBS mezunlarına yönelik ilanlardan oluşmaktadır. İlgili veri seti, internet sitesi üzerinde iş tanımı ve aranan nitelikler bazında incelenmiş olup, elimizdeki bu yığın veriler “Meslek Grupları”, “İş Tanımı” ve “Aranan Nitelikler” çerçevesinde kategorize edilmiştir. Meslek grupları iş ilanlarında aranan unvanı belirtirken, İş tanımı unvan sahibinin yapacağı işin kapsamını ve sınırlarını belirtmektedir. Aranan nitelikler kategorisi ise iş tanımı kapsamında bireyden beklenen yetkinlikleri ifade etmekte olup 7 ana başlık (İşletim Sistemler, Veritabanı Uygulamaları, Yazılım Geliştirme Derleyicileri, ERP Uygulamaları, Bulut hizmeti Uygulamaları, Sanallaştırma Uygulamaları, Yazılım Test Uygulamaları) ve 26 alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlara ek olarak, meslek gruplarından iş tanımları ve aranan nitelikler doğrultusunda 22 adet sertifika, sertifikalar ana başlığı altında veri seti tablosuna dahil edilmiştir. Veri seti detaylı olarak Tablo 24’te yer almaktadır. İş ilanları araştırmacı tarafından elle Microsoft Excel 2016 programına aktarılmıştır.

Taranan müfredatlar ise Ümit Yaşar Kırdök’ün 2020 yılında yazdığı “Türkiyede’ki Yönetim Bilişim Sistemleri Programlarının Müfredat Açısından İncelenmesi ve Geliştirilmesi Konusunda Bir Yapı Önerisi” adlı tezinde belirlediği gibi “teknik yeterlilik”, “analitik yeterlilik”, “iletişimsel yeterlilik” ve “yönetimsel yeterlilik” olmak üzere dört ayrı kümede incelenmiştir (Kırdök, 2020).

Verilerin çözümü ve yorumlanmasında; araştırmada çoğunlukla basılı ve sanal metinler kullanılacağından nitel araştırma tekniklerinden belge incelemesi ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Çalışmada, araştırmacı alanyazın taraması, kaynaklara ulaşma, veri toplama, derleme, düzenleme, analiz etme ve yorumlama işlerini yerine getirmiştir. Yapılan çalışmada toplanacak verilerle ilgili uzman görüşleri alınmış, araştırmacı ve uzman ile ortak fikir yürütmeleri yapılarak verileri düzenleme işlemi gerçekleştirilmiştir. Verilerin güvenilirliği uzman görüşü ile sağlanarak analiz aşamasına geçilmiştir.

3. BULGULAR

Bu kısımda toplanan veriler belge inceleme ve içerik analizi yöntemleri ile analiz edilmiş olup referans değeri diğerlerinde fazla olan değerler çalışmaya dâhil edilmiştir.

3.1. Lisansüstü Tezlerin Konu ve Yöntem Bazında İncelenmesi

Ulusal Tez Merkezi veri tabanına kayıtlı YBS alanında yapılmış toplamda 82 adet yüksek lisans tezi ve 34 adet doktora tezi olmak üzere toplamda 116 adet tez konu, yöntem ve yıl açısından incelenmiştir.

İçerik analizinde yüksek lisans çalışmalarının metodolojileri baz alınarak analiz edilmiş olup “İnsan Bilgisayar Etkileşimi”, “Veri Bilimi”, “Yapay Zekâ”, “İşletme”, “Dijitalleşme”, “Karar Destek Sistemleri”, “Siber Güvenlik”, “Sistem Analiz ve Tasarımı”, “Endüstri 4.0”, “Bilgi ve Belge Yönetimi”, olmak üzere toplamda 10 farklı konunun işlendiği bulgulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen istatistik veriler Tablo 2’de detaylı olarak verilmiştir.

Tablo 2: Yüksek Lisans Tez Konuları

Program Türü	Yıl	Konular	Frekans
Yüksek Lisans	2019-2020	İnsan Bilgisayar Etkileşimi	27
		Veri Bilimi	13
		Yapay Zekâ	11
		İşletme	10
		Dijitalleşme	6
		Karar Destek Sistemleri	5
		Siber Güvenlik	4
		Sistem Analiz ve Tasarı	3
		Endüstri 4.0	2
		Bilgi ve Belge Yönetimi	1

İçerik analizinde doktora çalışmalarının metodolojileri baz alınarak analiz edilmiş olup “İnsan Bilgisayar Etkileşimi”, “Veri Bilimi”, “Karar Destek Sistemleri”, “Yapay Zekâ”, “Yönetim ve Organizasyon”, “Pazarlama”, “Dijitalleşme”, “Sistem Analiz ve Tasarımı”, “İşletme”, “Bilgi ve Belge Yönetimi”, “Proje Yönetimi”, “İstatistik” “Davranış Bilimi” olmak üzere toplamda 11 farklı konunun işlendiği bulgulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen istatistik veriler Tablo 3’te detaylı olarak verilmiştir.

Tablo 3: Doktora Tez Konuları

Program Türü	Yıl	Konu	Frekans
Doktora	2016-2020	İnsan Bilgisayar Etkileşimi	5
		Veri Bilimi	5
		Karar Destek Sistemleri	5
		Yapay Zekâ	3
		Yönetim ve Organizasyon	3
		Pazarlama	3
		Dijitalleşme	2
		Sistem Analiz ve Tasarımı	2
		İşletme	2
		Bilgi ve Belge Yönetimi	1
		Proje Yönetimi	1
		İstatistik	1
		Davranış Bilimi	1

Bu çalışmalarda ise farklı analiz yöntemleri kullanılmış olup doktora ve yüksek lisans analiz yöntemleri ayrı ayrı yıllara göre analiz edilmiştir. Yöntem olarak çalışmalar “Nitel”, “Nicel”, “Karma” ve “Teknik” analiz yöntemleri tercih edilmiştir. Yapılan içerik analizi Tablo 4’te ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 4: Analiz Yöntemleri

Program Türü	Yıl	Yöntem	Frekans
Yüksek Lisans	2020	Nitel	15
		Nicel	9
		Teknik	7
		Karma	1
	2019	Teknik	24
		Nicel	17
		Nitel	5
Doktora	2020	Karma	3
		Nicel	1
	2019	Teknik	4
		Nitel	3
		Karma	1
		Nicel	1
	2018	Nicel	5
		Teknik	3
		Karma	1
	2017	Teknik	5
		Nicel	4
		Karma	1
		Nitel	1
2016	Teknik	1	

Yüksek lisans tezleri yöntemlerine yönelik yapılan içerik analizi kapsamında, 2020 yılına ait 15 çalışmada nitel, 9 çalışmada nicel, 7 çalışmada teknik ve 1 çalışmada da karma yöntem kullanıldığı ve 2019 yılına ait 24 çalışmada teknik, 17 çalışmada nicel, 5 çalışmada nitel ve 4 çalışmada ise karma yöntem kullanıldığı bulgulanmıştır.

Doktora tezleri yöntemlerine yönelik yapılan içerik analizi kapsamında; 2020 yılına ait 3 çalışmada karma, 1 çalışmada nicel, 2019 yılına ait 4 çalışmada teknik, 3 çalışmada nitel, 1 çalışmada karma yöntem, 1 çalışmada ise nicel yöntem, 2018 yılına ait 5 çalışmada nicel, 3 çalışmada teknik, 1 çalışmada karma yöntem, 2017 yılına ait 5 çalışmada teknik 4 çalışmada nicel, 1 çalışmada karma yöntem, 1 çalışmada nitel yöntem ve 2016 yılında 1 çalışmada teknik yöntem kullanıldığı bulgulanmıştır. Yönteme dahil edilen teknik kategorisi yapay zekâ uygulamaları, sistem yazılımları, veri madenciliği uygulamaları gibi bilgi teknolojisi araçlarının kullanıldığı çalışmaları ifade etmektedir.

3.2. Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Kariyer Planlamaları

Çalışma kapsamında demografik özellikleri göz önünde bulundurulmadan seçilen 112 YBS lisans programı öğrencilerine, “Mezuniyet sonrasında kariyer planlamanızı hangi alanlar üzerine yoğunlaştırmayı planlamaktasınız?” sorusunun olduğu ve 2 cevap hakkı tanınmış veri toplama formu dağıtılmıştır. Öğrencilerin mezuniyet sonrası dâhil olmak istedikleri meslek grupları referans sayıları en fazla olanları dikkate alınarak Tablo 5’te ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 5: Meslek Grupları

Meslek Grupları	Referans
Veri Analisti	44
Yazılım Geliştirme	30
Siber Güvenlik Uzmanı	28
BT Uzmanı	26
Ağ ve Sistem Uzmanı	19
Yazılım ve Tasarım	16
Sistem Analiz ve Tasarımı	15

Toplanan veriler doğrultusunda örneklem grubu içerisindeki öğrencilerin kariyer planlamaları analiz edildiğinde mezuniyet sonrasında 44 öğrenci “Veri Analisti”, 30 öğrenci “Yazılım Geliştirme”, 28 Öğrenci “Siber Güvenlik Uzmanı”, 26 öğrenci “BT Uzmanı”, 19 öğrenci “Ağ ve Sistem Uzmanı”, 16 öğrenci “Yazılım ve Tasarım” ve 15 öğrenci ise “Sistem Analizi ve Tasarımı” meslek grupları içerisinde uzman olmak istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca Bilgisayar Eğitmeni, İşletme, Adli Tıp, ERP Uzmanı, Akademi, İş Analisti, İş Zekâsı Uzmanı, Yapay Zekâ vb. farklı meslek grupları da toplanan veriler arasında yer almaktadır.

3.3. Anabilim Dalları

Yapılan web taramaları sonucunda toplamda 22 üniversiteye ait veriye ulaşılmıştır. Ulaşılan verilerin ışığında YBS bölümlerindeki anabilim dalları incelenmiştir. Üniversitelere ve anabilim dallarına ait ayrıntılı veriler Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6: Üniversitelerde Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü Anabilim Dalları

Üniversite	ABD1	ABD2	ABD3	Referans
Dokuz Eylül Üniversitesi	Enformasyon Teknolojisi	Coğrafi Bilgi Sistemleri	-	7
Cumhuriyet Üniversitesi	Bilişim Teknolojileri	Bilişim Yönetimi	-	
RTE Üniversitesi	Bilişim Teknolojileri	Bilişim Yönetimi	-	
Selçuk Üniversitesi	Bilişim Teknolojileri	Bilişim Yönetimi	-	
Adana Tek. Üniversitesi	Bilişim Teknolojileri	Bilişim Yönetimi	-	
Uludağ Üniversitesi	Yönetim Bilimi	Bilişim Sistemleri	-	
Bandırma Üniversitesi	Bilişim Teknolojileri	Karar Bilimleri	-	
İzmir Bakırçay Üniversitesi	Bilişim Sistemleri	Karar Bilimleri	Enformasyon Teknolojileri	2
Akdeniz Üniversitesi	Bilişim Teknolojileri	Bilişim Yönetimi	Karar Bilimleri	
Kafkas Üniversitesi	YBS	-	-	13
Gümüşhane Üniversitesi	YBS	-	-	
Atatürk Üniversitesi	YBS	-	-	
Karadeniz Teknik Üniversitesi	YBS	-	-	
Sakarya Üniversitesi	YBS	-	-	
Pamukkale Üniversitesi	YBS	-	-	
Düzce Üniversitesi	YBS	-	-	
Adnan Menderes Üniversitesi	YBS	-	-	
Bilecik Üniversitesi	YBS	-	-	
Bartın Üniversitesi	YBS	-	-	
Mehmet Akif Üniversitesi	YBS	-	-	
Bayburt Üniversitesi	YBS	-	-	
Kırşehir Üniversitesi	YBS	-	-	

Verilen tabloda toplamda 13 üniversite sadece Yönetim Bilişim Sistemleri Anabilim Dalı'na sahipken, 7 üniversite iki anabilim dalına sahiptir. Bu üniversitelerden 5'i Bilişim Yönetimi ve Bilişim Teknolojileri anabilim dalına sahipken Dokuz Eylül üniversitesi Enformasyon Teknolojisi ve Coğrafi Bilgi Sistemleri anabilim dalını yapılarında bulundurmaktadır. Bandırma Üniversitesi ise Bilişim Teknolojileri'nin yanında Karar Bilimleri Anabilim dalını yapısında bulundurmaktadır. Geriye kalan İzmir Bakırçay Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi ise yapısında 3 farklı anabilim dalı bulundurmaktadır.

3.4. YBS Lisansüstü Ders Müfredatı

Çalışmanın bu kısmında YBS lisansüstü programlarında yer alan dersler incelenerek gruplandırılmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin farklı bölgelerinde bulunan 5 farklı üniversite bünyesinde okutulan 120 lisansüstü ders ele alınmıştır. Dersler gruplandırılırken Vural (2019) tarafından sunulan ve dört yetkinlik türünden oluşan faktör yapısı dikkate alınmıştır.

Bu yetkinlikler; sosyal yetkinlik, yönetsel yetkinlik, temel teknik yetkinlik ve teknik yetkinliktir. Ele alınan 120 ders yetkinlik türüne göre gruplandırılarak ders sayıları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Yetkinlik Türüne Göre Ders Sayıları

Yetkinlik Türü	Sosyal Yetkinlik	Yönetsel Yetkinlik	Temel Yetkinlik	Temel Teknik Yetkinlik
Ders Sayısı	24	50	16	30

3.5. Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü’nde Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Eğitim Gördüğü Alanlar

Çalışmanın bu bölümünde YBS programında görev yapan öğretim elemanlarının eğitim bilgilerine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Bulgular öğretim üyelerinin 2020-2021 yıllarında sahip oldukları unvanlar baz alınarak sınıflandırılmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan bu verilere erişmek amacıyla öncelikle yokatlas.yok.gov.tr web sitesinde yer alan ve lisans düzeyinde YBS Programı bulunan üniversiteler listelenmiştir. Sonrasında her bir üniversitenin web sitesi incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda 22 üniversiteden bilgilerine ulaşılabilen öğretim elemanlarının öğrenim bilgileri listelenmiş ve derinlemesine inceleme yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında toplamda 21 Prof. Dr., 18 Doç. Dr., 44 Dr. Öğr. Üyesi, 11 Öğretim Görevlisi ve 20 Araştırma Görevlisi’nin eğitim bilgilerine dair verilere ulaşılmış olup verilere ait bulgular aşağıda yer alan başlıklarda ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

3.5.1. Prof. Dr. Unvanına Sahip Öğretim Üyelerinin Eğitim Bilgilerine Yönelik Bulgular

Yapılan araştırma kapsamında YBS bölümünde görev yapan 21 öğretim üyesinin tamamlamış oldukları lisans, yüksek lisans ve doktora alanlarına yer verilmiştir. Veriler içerik analizi ile analiz edilerek bulgulanmıştır. Prof. Dr. unvanına sahip öğretim üyelerinin tamamlamış oldukları lisans programına ait verilerin analizi Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Tamamlanan Lisans Programları (Prof. Dr.)

Program	Referans
İşletme	10
Endüstri Mühendisliği	2
İktisat	2
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik	1
Muhasebe Eğitimi	1
Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi	1
Petrol Mühendisliği	1
Tarım Makinaları ve Teknoloji Mühendisliği	1
Çevre Mühendisliği	1
Fizik	1

Prof. Dr. unvanına sahip öğretim üyelerinin tamamlamış oldukları Yüksek Lisans programına ait verilerin analizi Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Tamamlanan Yüksek Lisans Programları (Prof. Dr.)

Program	Referans
İşletme	13
Endüstri Mühendisliği	2
Bilgisayar Bilimleri	1
Tarım Makineleri	1
İktisat	1
Ekonometri	1
Bilgisayar Mühendisliği	1
Eğitim Bilimleri	1

Prof. Dr. unvanına sahip öğretim üyelerinin tamamlamış oldukları doktora programına ait verilerin analizi Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Tamamlanan Doktora Programları (Prof. Dr.)

Program	Referans
İşletme	15
Eğitim Bilimleri	1
Tarım Makineleri	1
Bilişim Sistemleri	1
Bilgisayar Mühendisliği	1
İktisat	1
Mühendislik Bilimleri	1

3.5.2. Doç. Dr. Unvanına Sahip Öğretim Üyelerinin Eğitim Bilgilerine Yönelik Bulgular

Doç. Dr. unvanına sahip öğretim üyelerinin tamamlamış oldukları lisans programına ait verilerin analizi Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: Tamamlanan Lisans Programları (Doç. Dr.)

Program	Referans
İşletme	7
Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi	2
Endüstri Mühendisliği	1
Makine Mühendisliği	1
Maliye	1
Felsefe	1
Elektronik Mühendisliği	1
Çevre Mühendisliği	1
Şehir ve Bölge Planlama	1
Maden Mühendisliği	1
Ekonometri	1

Doç. Dr. unvanına sahip öğretim üyelerinin tamamlamış oldukları yüksek lisans programına ait verilerin analizi Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12: Tamamlanan Yüksek Lisans Programları (Doç. Dr.)

Program	Referans
İşletme	10
Bilgisayar Bilimleri	2
Kamu Yönetimi	2
Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi	1
Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri	1
Endüstri Mühendisliği	1
Bilim ve Teknolojileri Politikaları	1

Doç. Dr. unvanına sahip öğretim üyelerinin tamamlamış oldukları doktora programına ait verilerin analizi Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13: Tamamlanan Doktora Programları (Doç. Dr.)

Program	Referans
İşletme	11
Bilim ve Teknoloji Politikaları	1
Kazaların Çevresel ve Teknik Araştırması	1
Bilgi Bilimi	1
Bilgisayar Mühendisliği	1
Şehir ve Bölge Planlama	1
YBS	1
Kamu Yönetimi	1

3.5.3. Dr. Öğr. Üyesi Unvanına Sahip Öğretim Üyelerinin Eğitim Bilgilerine Yönelik Bulgular

Yapılan araştırma kapsamında YBS bölümünde görev yapan 44 doktor öğretim üyesinin eğitim bilgilerine yer verilmiştir. Dr. Öğr. Üyesi unvanına sahip öğretim üyelerinin tamamlamış oldukları lisans programına ait verilerin analizi Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14: Tamamlanan Lisans Programları (Dr. Öğr. Üyesi)

Program	Referans
İşletme	11
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	8
Endüstri Mühendisliği	8
Bilgisayar Mühendisliği	3
Matematik	2
Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi	2
Kamu Yönetimi	2
İstatistik	1
Fizik	1
Maden Mühendisliği	1
Bilgisayar Eğitimi	1
Elektronik Mühendisliği	1
Bilgisayar Bilimleri	1
Ekonometri	1
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	1

Dr. Öğr. Üyesi unvanına sahip öğretim üyelerinin tamamlamış oldukları yüksek lisans programına ait verilerin analizi Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15: Tamamlanan Yüksek Lisans Programları (Dr. Öğr. Üyesi)

Program	Referans
İşletme	14
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	5
Endüstri Mühendisliği	6
Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi	4
Yönetim Bilişim Sistemleri	2
Kamu Yönetimi	2
Bilgisayar Bilimleri	1
Fizik	1
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	1
Mekatronik Mühendisliği	1
Ekonometri	1
Matematik	1
Bilgisayar Eğitimi	1
Bilişim Sistemleri	1
Elektrik Eğitimi	1
İktisat	1
Bilgisayar Mühendisliği	1

Dr. Öğr. Üyesi unvanına sahip öğretim üyelerinin tamamlamış oldukları doktora programına ait verilerin analizi Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16: Tamamlanan Doktora Programları (Dr. Öğr. Üyesi)

Program	Referans
İşletme	17
Bilgisayar Mühendisliği	5
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	3
Endüstri Mühendisliği	5
Eğitim Yönetimi	1
İstatistik	1
Mekatronik Mühendisliği	1
YBS	3
Fizik	1
Kamu Yönetimi	2
Maden İşletme	1
Enformatik	1
Bilişim Sistemleri	1
Fen ve Matematik Eğitimi	1
Matematik ve İstatistik	1

3.5.4. Öğretim Görevlisi Unvanına Sahip Öğretim Elemanlarının Eğitim Bilgilerine Yönelik Bulgular

YBS bölümünde görev yapan 11 öğretim görevlisinin eğitim bilgileri incelenmiştir. 7 öğretim görevlisi doktora aşamasına geçmediğinden dolayı Tablo 19’da eksik veriler bulunmaktadır. Veriler içerik analizi ile analiz edilerek bulgulanmıştır.

Öğretim görevlisi unvanına sahip öğretim elemanlarının tamamlamış oldukları lisans programına ait verilerin analizi Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17: Tamamlanan Lisans Programları (Öğretim Görevlisi)

Program	Referans
İşletme	3
Bilgisayar Mühendisliği	2
Ziraat Mühendisliği	1
Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi	1
Elektrik-Elektronik Mühendisliği	1
İktisat	1
Matematik	1
Yönetim Bilişim Sistemleri	1

Öğretim görevlisi unvanına sahip öğretim elemanlarının tamamlamış oldukları yüksek lisans programına ait verilerin analizi Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18: Tamamlanan Yüksek Lisans Programları (Öğretim Görevlisi)

Program	Referans
İşletme	5
YBS	2
Geometri	1
Gıda Kalitesi Yönetimi	1
Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi	1
Bilişim Teknolojileri Mühendisliği	1

Öğretim görevlisi unvanına sahip öğretim elemanlarının tamamlamış oldukları doktora ait verilerin analizi Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19: Tamamlanan Doktora Programları (Öğretim Görevlisi)

Program	Referans
İşletme	5
Bilgisayar Mühendisliği	1

3.5.5. Araştırma Görevlisi Unvanına Sahip Öğretim Elemanlarının Eğitim Bilgilerine Yönelik Bulgular

Araştırma Görevlisi unvanına sahip öğretim elemanlarının tamamlamış oldukları lisans programına ait istatistiksel bilgiler paylaşılmış olup, 2 araştırma görevlisinin yüksek lisans eğitimine devam ettiği ve 7 araştırma görevlisinin de doktora programına başlamadığı veya mezun olmadığı bulgulanmıştır. Bulgulara ilişkin veriler Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20: Tamamlanan Lisans Programları (Arş. Gör.)

Program	Referans
YBS	8
İşletme	4
Endüstri Mühendisliği	3
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	1
İstatistik	1
Matematik	1
Bilgisayar Teknolojileri	1
Bilişim Sistemleri ve Teknolojisi	1

Araştırma Görevlisi unvanına sahip öğretim elemanlarının tamamlamış oldukları yüksek lisans programına ait verilerin analizi Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21: Tamamlanan Yüksek Lisans Programları (Arş. Gör.)

Program	Referans
YBS	13
İşletme	3
Bilişim Sistemleri	2

Araştırma Görevlisi unvanına sahip öğretim elemanlarının eğitim gördükleri doktora programlarına ilişkin verilerin analizi Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22: Doktora Programları (Arş. Gör.)

Program	Referans
YBS	7
İşletme	3
Enformatik	1
Endüstri	1
Bilgisayar Mühendisliği	1

3.6. İş İlanları

Çalışma kapsamında YBS lisans mezunlarının başvuru yapabileceği iş ilanları incelenmiştir. Mevcut iş ilanları, kariyer.net internet sayfasında yer alan ve YBS mezunlarına yönelik ilanlardan oluşmaktadır. İlgili veri seti, internet sitesi üzerinde iş tanımı ve aranan nitelikler bazında incelenmiş olup, bu yığın veriler “Meslek Grupları”, “İş Tanımı” ve “Aranan Nitelikler” çerçevesinde kategorize edilmiştir. Meslek grupları iş ilanlarında aranan unvanı belirtirken, İş tanımı unvan sahibinin yapacağı işin kapsamını ve sınırlarını belirtmektedir. Aranan nitelikler kategorisi ise iş tanımı kapsamında bireyden beklenen yetkinlikleri ifade etmekte olup 7 ana başlık (İşletim Sistemler, Veritabanı Uygulamaları, Yazılım Geliştirme Derleyicileri, ERP Uygulamaları, Bulut hizmeti Uygulamaları, Sanallaştırma Uygulamaları, Yazılım Test Uygulamaları) ve 26 alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlara ek olarak, meslek gruplarından iş tanımları ve aranan nitelikler doğrultusunda 22 adet sertifika, sertifikalar ana başlığı altında veri seti tablosuna dâhil edilmiştir. Veri seti detaylı olarak Tablo 24’te yer almaktadır. Mevcut ilanlar Excel’e aktarılarak analiz edilmiştir. Güncel ilanlar incelendiğinde YBS mezunlarının başvuru yapabileceği 47 meslek bulunduğu görülmüştür. Bu meslekler Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23: Meslekler

Bilgi Teknolojileri Müfettişi
İş Zekâsı ve Raporlama Müdürü
Sistem Müdürü
Dijital Dönüşüm Yöneticisi
Bilgi Teknolojileri Kontrol Yöneticisi
Yönetim Bilgi Sistemi İş Geliştirme Yönetici Yardımcısı
Raporlama, Kalite-Sorgu Geliştirme Kontrolör Yardımcısı
Bilgi Sistemleri Denetçisi
Bilişim Yazılım Eğitmenleri
Yazılım Destek
Yazılım Geliştirme Uzmanı
Yazılım Destek Uzmanı
Yönetim Bilgi Sistemleri İş Geliştirme Yetkilisi
Yazılım Geliştirme Mühendisi
Yazılım Uzmanı
Veritabanı Yöneticisi
Veri ve Sistem Analisti
İş Analisti & Proje Yönetim Uzmanı
İş Analisti ve Proje Yönetimi Uzmanı (Lojistik)
BT Analisti
Test Otomasyon Mühendisleri
Kıdemli BT Test Otomasyon Uzmanı
Sistem Uzmanı
Sistem Destek Uzmanı
Sanallaştırma Çözümleri Uzmanı
Sistem Analiz Uzmanı
İş Zekâsı Uzmanı
İş Analisti
ERP Uzmanı
Logo Destek ve Eğitim Uzmanı
SAP ABAP Uzmanı
Proje Uzmanı
Kıdemli Bilgi Güvenliği, Süreç ve Yetkilendirme Uzmanı
Bilgi Sistemleri Denetçisi
Bilgi Teknolojileri İç Denetim Sorumlu Uzmanı
Bilgi Sistemleri Denetim Yönetmeni
Bilgi Teknolojileri / BT Uzmanı
Bilgi Sistemleri Uzmanı
Bilişim Teknolojileri Uzmanı
BT İş Çözümleri Uzman Yardımcısı
BT Hizmet Yönetimi Uzmanı
Proje Yöneticisi
Süreç Geliştirme Uzmanı
İç Kontrolör Yardımcısı
Kampanya Yönetim Yetkilisi
Stok Kontrol ve Planlama Uzmanı
Satış Yöneticisi

47 farklı meslek için aranan nitelikler 7 ana başlık altında gruplandırılmış ve sertifikalar başlığı da aranan niteliklere ek olarak listelenmiştir. Her bir meslek grubu için aranan nitelik Tablo 24’te özetlenerek verilmiştir.

Tablo 24: Mesleklerle İlgili Aranılan Sertifikalar

Meslek Grupları	SERTİFİKALAR																					
	SAS	Nesim V3	Winner	CRM	PMP	COBIT	ITIL	CISA	ISO 27001	CISMI	CRISC	CISP	CEH	OSCP	GIWAAPT	CIA	ISTQB	CSTE	MCSE	MCSE	CCNA	
Bilgi Teknolojileri Müfettişi																						
İş Zekası ve Raporlama Müdürü							x															
Sistem Müdürü																						
Dijital Dönüşüm Yöneticisi				x	x																	
Bilgi Teknolojileri Kontrol Yöneticisi						x																
Yönetim Bilişim Sist. İş Geliştirme Yöneticisi Yrd.									x													
Raporlama, Kalite-Sorgu Geliştirme Kontrolör Yrd.																						
Bilgi Sistemleri Denetçisi						x																
Yazılım Uzmanı																						
Bilgi Sistemleri Uzmanları																						
Yazılım Destek																						
Yazılım Geliştirme Uzmanı																						
Yazılım Geliştirme Mühendisi																						
Yazılım Destek Uzmanı																						
Yönetim Bilişim Sistemleri İş Geliştirme Yetkilisi																						
Yazılım Uzmanı																						
Yazılım Geliştirme Mühendisi																						
Yazılım Uzmanı																						
Veritabanı Yöneticisi																						
Veri ve Sistem Analisti																						
İş Analisti & Proje Yönetim Uzmanı						x																
İş Analisti																						
İş Analisti ve Proje Yönetim Uzmanı (Lojistik)																						
BT Analisti																						
Test Otomasyon Mühendisleri																						
Küresel BT Test Otomasyon Uzmanı																						
Sistem Uzmanı																						
Sistem Destek Uzmanı																						
Sanallaştırma Çözümleri Uzmanı																						
Sistem Analiz Uzmanı																						
İş Zekası Uzmanı																						
İş Analisti																						
İş Analisti																						
ERP Uzmanı																						
Logo Destek ve Eğitim Uzmanı																						
SAP ABAP Uzmanı																						
Proje Uzmanı																						
Küresel Bilgi Güvenliği, Süreç ve Yetkilendirme Uzmanı																						
Bilgi Sistemleri Denetçisi																						
Bilgi Teknolojileri İş Denetim Sorumlusu Uzmanı	x																					
Bilgi Sistemleri Denetim Yönetmeni																						
Bilgi Sistemleri Uzmanı																						
Bilgi Sistemleri Uzmanı																						
Bilgi Sistemleri Uzmanı																						
BT İş Çözümleri Uzman Yardımcısı																						
BT Hizmet Yönetim Uzmanı																						
Proje Yöneticisi																						
Süreç Geliştirme Uzmanı																						
İç Kontrol Yardımcısı																						
Kampanya Yönetim Yetkilisi																						
Stok Kontrol ve Planlama Uzmanı																						
Satış Yöneticisi																						

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında Türkiye’de YBS disiplinine genel bir bakış sağlamak amacıyla lisansüstü tezler, öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer planı, YBS anabilim dalları, lisansüstü ders müfredatları ve iş ilanları incelenmiştir.

YBS Anabilimdalı’nda tamamlanan yüksek lisans tezlerinde sırasıyla “İnsan Bilgisayar Etkileşimi”, “Veri Bilimi”, “Yapay Zekâ”, “İşletme”, “Dijitalleşme”, “Karar Destek Sistemleri”, “Siber Güvenlik”, “Sistem Analiz ve Tasarımı”, “Endüstri 4.0”, “Bilgi ve Belge Yönetimi” konularının ele alındığı görülmüştür. Aynı anabilim dalında tamamlanan doktora tezlerinde ise “İnsan Bilgisayar Etkileşimi”, “Veri Bilimi”, “Karar Destek Sistemleri”, “Yapay Zekâ”, “Yönetim ve Organizasyon”, “Pazarlama”, “Dijitalleşme”, “Sistem Analiz ve Tasarımı”, “İşletme”, “Bilgi ve Belge Yönetimi”, “Proje Yönetimi”, “İstatistik” “Davranış Bilimi” konuları ele alınmıştır. Taranan lisansüstü tezler incelendiğinde, her geçen yıl teknik konulara yöneliminin artış gösterdiği görülmüştür. Ayrıca yüksek lisans tezlerinde doktora tezlerine göre daha teknik yöntemlerin ele alındığı gözlemlenmiştir. Ek olarak disiplinlerarası niteliğe sahip YBS lisansüstü programlarda okutulan diğer derslerin programda görev alan öğretim elemanlarının çalışma alanlarına göre çeşitlilik gösterdiği söylenebilir.

Öğrencilerden sözlü olarak sayma yöntemi ile alınan cevaplar doğrultusunda 112 öğrenciden 41’i mezuniyetten sonra hangi alanlarda çalışacakları hakkında net bir bilgiye sahip olmadıklarını belirtse de yazdıkları meslek grubu içerisinde yer almak istediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında toplanan verilerin içerik analizinde öğrencilerin uzmanlaşmak istedikleri alanlara yönelik mesleklerin isimleri ve mesleklerin iş tanımları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Öğrencilere veri toplama esnasında kariyer planlaması sürecinde gerekli yetkinlik ve sertifikalara sahip olunması gerektiğine dair yöneltilen sözlü sorulara ise çoğunlukla anlamlı cevap alınamamıştır. Buradan yola çıkarak öğrencilerin eğitim planlama süreçlerinde kariyerlerine yön verebilecekleri bir şekilde hazırlanması, eğitim ve sertifika programlarının tamamlamalarının iş başvuru sürecinde öncelik sağlayacağı düşünülmektedir.

Beş farklı üniversitenin lisansüstü programlarında okutulan ve ders içeriklerinin benzerlik gösteren dersler aşağıda verilmiştir.

- Araştırma Yöntemleri
- Veri Madenciliği
- Proje Yönetimi
- Veri Tabanı
- Sistem Analizi ve Tasarımı
- Programlama

22 farklı üniversitenin anabilim dalları incelendiğinde 13 üniversitede tek bir anabilim dalı bulunduğu görülmüştür. Diğer bölümlerde ise çoğunlukla bilişim teknolojileri ve bilişim yönetimi anabilim dalları bulunmaktadır. Müfredatlarda yer alan seçmeli derslerin

güncel iş ilanlarındaki alanlara göre ayrılmasının öğrencilerin kariyer planlamalarında daha yetkin mezunlar verilmesi açısından daha etkili olacağı düşünülmektedir.

Günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte üretilen verilerde artış göstermektedir. Bu verilerin işlenmesi, anlamlandırılması, depolanması ve karar süreçlerinde kullanılması organizasyonlar için önem arz etmektedir. Temelde ham verinin işlenmesi ve karar süreçlerinde kullanılmasıyla ilgilenen YBS disiplini de gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Ayrıca lisans eğitimi veren bölümlerin sayısı da artmaktadır. 2015 yılında Türkiye’de YBS lisans eğitimi veren program sayısı 29 iken 2022 yılında bu rakam 78’dir.

YBS bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının eğitim durumları incelendiğinde YBS disiplininin farklı disiplinlerden öğretim elemanlarını bir araya getiren disiplinlerarası bir alan olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum fen bilimleri ve sosyal bilimlerin ortak kümesinde yer alan YBS bölümünde okuyan öğrencilerin kariyer planlaması sürecinde yönelmek istedikleri alana dair bilgi birikimine sahip yetkin akademik personele ulaşma imkânı açısından katkı sağlamaktadır. Ancak yeni kurulmuş ve yeterli akademik personele sahip olmayan bölümlerde YBS temelli akademik personel bulunmamasının YBS disiplinine hâkim, mevcut piyasaya uygun öğrenci yetiştirilmesi açısından bir dezavantaj olduğu söylenebilir.

İş ilanlarında YBS mezunu kriteri kapsamında aranan yetkinliklerde veri ve veri bilimi ne ilişkin süreçlerin ön planda olduğu görülmüştür. Öğrencilerin eğitim sürecinde veri bilimi alanında daha yetkin hale gelebilecekleri bir eğitim süreci gerçekleştirilmesinin mezuniyet sonrasında iş bulma ve kariyerlerinin gelişimi noktasında daha etkili olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte iş ilanlarında istenen sertifikalar, üniversite eğitimi yanında ek eğitim ve etkinliklere katılımın önemini ortaya koymaktadır. Popülaritesiyle birlikte başarı puanı da sürekli artan YBS alanının iş ilanlarına dâhil edildiği, özellikle İş Analizi, Veri Analizi, İş Zekâsı ve Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) sistemleriyle ilgili faaliyet gösteren işletmelerde YBS lisans mezunu arayışı olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak bu paragrafta yer alan bilgi türevlerine öğrencileri ulaştırma yoluna gidilmesinin öğrencilerin geleceğini çizme noktasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin yayın süreçlerinde Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi’nin “*Etik Kurallara Uygunluk*” başlığı altında belirtilen esaslara uygun olarak hareket edilmiştir. Çalışmanın araştırma kısmında etik kurul izni gerektirecek bir husus bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Beyanı

Çalışmanın giriş ve literatür bölümü, lisansüstü ders müfredatları, öğretim elemanlarının eğitim bilgileri, anabilim dallarına yönelik verilerin toplanması ve analizlerin gerçekleştirilmesi Ömer Çağrı YAVUZ tarafından; lisansüstü tezler, öğrenci görüşlerine yönelik verilerin toplanması ve analizlerin gerçekleştirilmesi Kübra TAŞ ÇAĞLAR tarafından; iş ilanları ve istenen sertifikalara yönelik verilerin toplanması ve analizlerin gerçekleştirilmesi Berat ÇAĞLAR tarafından; sonuç bölümü ise her üç yazar tarafından eşit şekilde üretilmiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makalede yazar tarafından beyan edilmiş herhangi bir olası çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aktaş, B., Aktaş, N. B. ve Akbıyık, A. (2022) İşgücü Piyasalarında Yönetim Bilişim Sistemleri Programlarının Farkındalığı: ABD ve Türkiye’deki İş İlanları Üzerinden Bir Değerlendirme, *Journal Of Research in Business, 7 (IMISC 2021 Special Issue)*, 60-79.
- Çallı, L., Çallı, F. ve Çallı, B. A. (2021). Yönetim Bilişim Sistemleri Disiplininde Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Gizli Dirichlet Ayrımı Algoritmasıyla Konu Modellemesi, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(4)*, 2355-2372.
- Damar, M. ve Bölen, M. C. (2021). Türkiye’de Yönetim Bilişim Sistemleri Alanındaki Araştırmacıların Genel Dokusu Üzerine Bir Değerlendirme, *Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi, 7(2)*, 86-97.
- Efe, A. (2020). Nesnesi Belirsiz Disiplin: Yönetim Bilişim (Teknoloji Olarak Yönetim) Sistemlerinin Sosyo-Teknik ve Felsefi Paradigmalara Göre Analizi, www.academia.edu (01.10.2020)
- Elçi, A. (2016). Yönetim Bilişim Sistemleri Öğrencilerinin Beceriler ve Yetkinlikler Algıları-Bilgi Toplumuna Doğru, *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 6(3)*, 351-358.
- Kefkir, T. A. (2019). *Yönetim Bilişim Sistemleri Disiplininin Bibliyometrik Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kırdök, Ü. Y. (2020). *Türkiye’deki Yönetim Bilişim Sistemleri Programlarının Müfredat Açısından İncelenmesi ve Geliştirilmesi Konusunda Bir Yapı Önerisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özköse, H. ve Arı, E. (2020). Bartın Üniversitesi Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü Lisansüstü Derslerinin Ders İçeriklerinin Endüstri 4.0 ile Uyumunun İncelenmesi, *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11 (21)*, 39-51.
- Şerefioğlu Henkoğlu, H., Mizanalı, M. C. ve Barutcu, S. (2019). Türkiye’de Yönetim Bilişim Sistemleri Alanındaki Tezlerin Atıf Analizi, *Bilgi Dünyası, 20(2)*, 95-117.
- Uğur, N. G., Okursoy, A. ve Turan, A. H. (2014). Türkiye’de Yönetim Bilişim Sistemleri Eğitimi ve Ders Programlarının İncelenmesi: Ampirik Bir Değerlendirme. *Yönetim Bilişim Sistemleri Kongresi Bildiri Özet Kitabı*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi
- Vural, M. (2019). *Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü Mezunlarının Sahip Olması Gereken Bilgi, Beceri ve Yetkinlikler*, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü.
- Yarlıtaş, S. (2015). Yönetim Bilişim Sistemleri Disiplininin Türkiye’deki Mevcut Durumu Üzerine Bir İnceleme, *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 5(2)*, 136-147.